

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

Вченою радою Інституту мистецтв

_____ К.Ю.Бацак

“16» ____грудня____ 2014 року

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ
ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ З ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА З
МЕТОДИКОЮ ВИКЛАДАННЯ І ТВОРЧОЇ РОБОТИ**

Напрямок підготовки 6.020205 «Образотворче мистецтво*»

Інститут мистецтв

2014 – 2015 навчальний рік

Методичні рекомендації до виконання дипломної роботи з образотворчого мистецтва з методикою викладання і творчої роботи з галузі знань 0202 «Мистецтво», напряму підготовки 6.020205 «Образотворче мистецтво*».

Розробники: Романенкова Ю.В., доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва; Кротова Т.Ф., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дизайну; Рябчук Л.В., старший викладач кафедри образотворчого мистецтва

Методичні рекомендації схвалено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва Інституту мистецтв

Протокол від «_03_» листопада_____ 2014 року №_3_

Завідувач кафедри
образотворчого мистецтва _____ Ю. В. Романенкова
(підпис)

© _____, 2014 рік
© _____, 2014 рік

ЗМІСТ

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ДИПЛОМНУ РОБОТУ.....	4
1.1. Характеристика, мета і завдання дипломної роботи.....	4
1.2. Основні етапи підготовки та виконання дипломної роботи.....	5
II. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ЧАСТИНИ.....	6
ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	6
2.1. Тематика дипломної роботи	6
2.2. Структура роботи та змістовне наповнення.....	7
III. ВИКОНАННЯ ТВОРЧОЇ РОБОТИ.....	12
3.1. Основні положення щодо підготовки творчої роботи.....	12
3.2. Основні етапи виконання творчої частини дипломної роботи.....	14
IV. ПОРЯДОК ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ЧАСТИНИ	
ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	16
4.1. Загальні вимоги.....	16
4.2. Цитування та посилання на використані літературні джерела.....	16
4.3. Складання та оформлення списку використаних джерел.....	17
4.4. Оформлення додатків.....	17
V. ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ ТА ЗАХИСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ	18
5.1. Допуск до захисту.....	18
5.2. Рекомендації до підготовки презентації захисту.....	18
5.3. Захист дипломної роботи.....	20
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ	
ЛІТЕРАТУРИ.....	21
ДОДАТКИ.....	23
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА.....	33

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ДИПЛОМНУ РОБОТУ

1.1. Характеристика, мета і завдання дипломної роботи

Дипломна робота з образотворчого мистецтва з методикою викладання і творча робота – це комплексна індивідуальна робота, яке є підсумком теоретичної та практичної підготовки в рамках нормативної та вибіркової складових освітньо-професійної програми з напряму підготовки 6.020205 «Образотворче мистецтво». Дипломна робота є однією з форм виявлення набутих студентом у процесі навчання інтегрованих умінь, знань, навичок, які необхідні для розв'язання конкретних завдань наукового, теоретичного і практичного характеру.

Дипломна робота бакалавра складається з двох частин: науково-дослідної і творчої. Науково-дослідна частина розкриває теоретичні засади актуальних питань у системі навчання образотворчому мистецтву, включає мистецтвознавчий аналіз базових понять щодо видів, жанрів, стилів, технік і матеріалів, висвітлює аспекти творчості видатних майстрів, а також містить методичні рекомендації щодо вирішення поставлених завдань роботи із результатами впровадження розробок під час проходження практики. Робота має містити елементи дослідництва, інновацій, демонструвати вміння працювати з різноманітними джерелами, електронними ресурсами, а також здатність до розробки змісту, визначення форм та організації навчання, контролю успішності учнів.

Творча частина дипломної роботи має бути представлена у вигляді виконаних творів образотворчого мистецтва, живопису – пейзажу, натюрморту, декоративного розпису, проекту вітражу або декоративного панно, графіки — вільної або друкованої або декоративно-прикладного

мистецтва — кераміка, гобелен, батік, вишивка, тощо. Допускається виконання циклу творів. Робота повинна демонструвати високий рівень естетичної культури студента, майстерне володіння художніми засобами виразності й технічними навичками виконання. Результати виконання двох частин дипломної роботи оцінюються окремо, після чого бали сумуються.

Мета дипломної роботи — поглиблене осмислення професійних проблем і розробка рішень з методики викладання, а також практичне втілення набутих вмінь і навичок у творі образотворчого мистецтва.

Завдання роботи охоплюють різні напрями підготовки:

- за фаховим (художнім) спрямуванням: виявлення володіння засобами і прийомами створення на площині або в об'ємі живописних або предметних форм у відповідних техніках і кольоровій гармонії;
- за фаховим (педагогічним) спрямуванням: виявлення володіння загальними та спеціальними методами викладання образотворчих дисциплін з урахуванням історичного досвіду та сучасних тенденцій розвитку мистецької педагогіки;
- за науково-дослідним спрямуванням: демонстрування здатності до поглибленого вивчення теоретичних і методичних моделей, пошуку шляхів їх адаптації до умов навчально-виховного процесу та творчої діяльності.

1.2. Основні етапи підготовки та виконання науково-дослідної частини дипломної роботи

Основними етапами виконання дипломної роботи є:

- вибір теми та її затвердження;
- складання поетапного плану виконання дипломної роботи;
- опрацювання літературних джерел та електронних ресурсів;
- збирання фактичного матеріалу під час переддипломної практики;
- обробка матеріалу з застосуванням сучасних методів аналізу;

- написання першого варіанту всіх частин тексту, подання їх для ознайомлення керівнику;
- усунення недоліків, написання остаточного варіанту тексту, оформлення списку використаних джерел, додатків;
- подання зброшурованої у твердій палітурці завершеної текстової частини та оформленої творчої роботи на кафедрі;
- розгляд роботи на засіданні кафедри та допуск до захисту;
- отримання відгуку керівника дипломної роботи;
- зовнішнє рецензування роботи;
- захист роботи на засіданні Державної екзаменаційної комісії.

II. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ЧАСТИНИ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

2.1. Тематика дипломної роботи

Студент обирає тему дипломної роботи відповідно до своєї наукових і практичних інтересів, користуючись порадами керівника. Теми дипломних робіт затверджує кафедра образотворчого мистецтва до 20 вересня поточного навчального року. Студент має запропонувати власну тему дослідження, у роботі над якою він зможе використати свої знання з фахових дисциплін, здобуті під час навчання. Тема роботи має бути актуальною, чітко сформульованою, не дублювати результати попередніх студентських досліджень. Основними характеристиками дипломної роботи є актуальність, новизна її теми та практичне значення отриманих результатів. Якщо студент в обумовлені терміни не запропонував власну тему роботи, це робить науковий керівник (див. Додаток А — орієнтовний рекомендований перелік тем бакалаврської роботи).

При виборі теми та в роботі над змістом студент може спиратися на певні аспекти, розроблені у курсовій роботі з методики викладання

образотворчого мистецтва, але матеріал, запозичений з курсової роботи у дипломі, не повинен перевищувати 30 % від її загального обсягу. Обрані та затверджені на засіданні кафедри теми дипломних робіт до 15 жовтня подаються на затвердження Вченій Раді Інституту.

З метою своєчасної та якісної підготовки дипломної роботи до захисту призначаються керівники науково-дослідної та творчої частин дипломної роботи.

Керівник науково-дослідної частини дипломної роботи:

- допомагає обрати студенту тему, сформулювати мету, завдання дипломної роботи;
- рекомендує основну та додаткову літературу, довідкові та архівні матеріали, інші джерела;
- контролює виконання студентом затвердженого графіку роботи;
- аналізує та контролює організацію самостійної роботи студента;
- надає практичну допомогу при виконанні усіх етапів роботи;
- проводить систематичні консультації, визначені графіком та призначені за необхідністю.

Керівник творчої роботи:

- допомагає обрати тему творчої роботи;
- рекомендує основні та додаткові джерела для опрацювання творчої роботи;
- контролює етапи виконання пошукових ескізів, начерків, композиційної побудови та безпосередньої реалізації задуму відповідно до затвердженого графіку роботи;
- аналізує та контролює організацію самостійної роботи студента;
- надає практичну допомогу при виконанні усіх етапів роботи;
- проводить систематичні консультації, визначені графіком та призначені за необхідністю.

2.2. Структура науково-дослідної частини роботи та її змістовне наповнення

Основними структурними складовими науково-дослідної частини дипломної роботи є:

1. титульна сторінка;
2. зміст;
3. вступ;
4. основна частина (I, II, III розділи, висновки до кожного розділу);
5. висновки;
6. додатки (список використаних джерел, ілюстрації).

Титульний аркуш роботи оформляється відповідно до зразка №1 у додатках. *Зміст* подають на початку роботи (див. зразок №2 у додатках). Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів та підрозділів.

У *вступі* розкривається сутність і стан розробки наукової проблеми та її значущість, обґрунтується необхідність проведення дослідження, подається загальна характеристика роботи. Обов'язковими структурними елементами є: актуальність теми, мета, завдання, методи, об'єкт та предмет дослідження. У вступі зазначається і структура дипломної роботи.

Актуальність та ступінь дослідженості проблеми розкривається шляхом стислого аналізу наукових доробок учених за окресленим питанням.

Об'єкт дослідження – це частина реальної дійсності, яка підлягає дослідженню, тобто процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для поглибленого вивчення.

Предмет дослідження – це частина об'єкта, на яку спрямована основна увага дослідника та сфера його застосування.

Об'єкт і предмет дослідження співвідносяться між собою як загальне і часткове, наприклад:

об'єкт дослідження: процес вивчення учнями 5-6-х класів пейзажного жанру на уроках образотворчого мистецтва;

предмет дослідження: методи активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів 5-6-х класів на уроках образотворчого мистецтва в процесі вивчення пейзажного жанру.

Мета дослідження полягає у встановленні, виявленні наукових фактів, формулюванні закономірностей, обґрунтуванні найефективніших шляхів навчання й виховання. Мета розкриває те, що автор хоче визначити при проведенні досліджень: встановити залежності між чинниками; визначити зв'язки між явищами; розробити умови для усунення недоліків; розкрити можливості вдосконалення процесу; охарактеризувати обставини; простежити розвиток тощо, наприклад: «теоретично обґрунтувати та довести ефективність методики активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів 5-х класів на уроках образотворчого мистецтва в процесі вивчення пейзажного жанру».

Завдання дослідження – це послідовні етапи дослідницької роботи, спрямовані на досягнення поставленої мети. Завдання мають послідовно і логічно розкривати, конкретизувати мету дослідження і бути відображені у висновках роботи, наприклад:

- дослідити історичний аспект пейзажного жанру та внесок голландських митців у його розвиток;
- дати характеристики різних видів пейзажу;
- визначити місце та шляхи активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів 5-6-х класів на уроках образотворчого мистецтва в процесі вивчення пейзажного жанру;
- розробити конспект уроку та сценарій виховного заходу для учнів 5-х класів.

Методи дослідження. В науково-дослідній частині роботи подають перелік використаних для досягнення поставленої мети методів дослідження.

При проведенні досліджень стосовно методики викладання образотворчого мистецтва використовуються наступні методи:

- теоретичні: аналіз і синтез; порівняння, класифікація, абстрагування, конкретизація, систематизація; узагальнення, формалізація, моделювання;
- наочно-образні, вербальні, знакові (символічні);
- емпіричні: педагогічне спостереження; усне опитування: бесіда, інтерв'ю; письмове опитування: анкетування, тестування, рейтинг; узагальнення незалежних характеристик, аналіз результатів діяльності, узагальнення історичного та сучасного педагогічного досвіду.

Теоретичне значення роботи обумовлюється визначенням конкретних методичних рекомендацій та обґрунтуванням засобів, прийомів, що сприяють досягненню поставленою мети.

Практичне значення роботи визначається розробкою ефективної методики та її впровадженням під час практики, використанням засобів і прийомів, спрямованих на розв'язання завдань навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках образотворчого мистецтва.

Наприкінці вступу наводиться структура науково-дослідної частини: перелік її структурних елементів у послідовності їх розміщення.

Перший розділ роботи складається з 2-3 підрозділів та містить постановку проблеми, культурологічний та мистецтвознавчий аналіз явища, що висвітлюється, історичний екскурс у формування феномену.

У першому підрозділі здійснюється постановка проблеми, робиться огляд наукових джерел з досліджуваного питання. В огляді літератури окреслюють основні етапи розвитку наукової думки з обраної теми, висвітлюються роботи дослідників, формулюють ті питання, що залишились невирішеними.

Другий-третій підрозділи містять історичний екскурс в досліджувані вид, жанр образотворчого мистецтва, техніку та технологію художніх матеріалів. Ці підрозділи присвячені поглибленому аналізу категорій

образотворчого мистецтва, які стали базовими для обраної тематики, такими як вид, жанр, стиль, напрям, течія. Аналізується основні фази розвитку обраного для дослідження жанру, міститься звернення до мистецьких біографій, наводяться найхарактерніші приклади з переліку мистецьких творів, їх аналіз.

Другий розділ роботи присвячується теоретичному обґрунтуванню дослідження того чи іншого питання методики викладання образотворчого мистецтва. Назва розділу має відображати сутність проблеми. Розділ може складатися з 3-4 підрозділів. Він присвячений матеріалу, на якому будується методика викладання на уроках. Наприклад, обраним жанром є натюрморт, отже, у методиці реалізуються поставлені завдання на матеріалі натюрморту. У другому розділі розробляють методику щодо вирішення поставленої мети, наводять методи вирішення задач (вивчення окремих тем, виховання окремих рис особистості, розвитку певних здібностей тощо) та викладають результати впровадження методики. Перший підрозділ розкриває місце того чи іншого жанру або виду мистецтва в образотворчій діяльності учнів; у ньому також аналізуються завдання, способи викладу матеріалу та кількість навчального часу з обраних тем у підручниках з образотворчого мистецтва. У другому підрозділі пропонується певна методика і практика роботи з питання. У третьому підрозділі другого розділу подається конспект уроку і сценарій виховного заходу, тематика яких обирається у рамках загальної теми роботи. У четвертому підрозділі аналізуються результати проведення експерименту у період практики, наводяться дані щодо результативності застосування тих чи інших методів, узагальнюються практичні висновки й рекомендації.

Третій розділ присвячений творчій роботі студента. У ньому послідовно описується процес виникнення творчого задуму: пошук художнього образу, композиційного рішення, вибір технік та інших засобів художньої виразності, а також подаються етапи візуалізації творчого задуму,

характеризується технологія виконання творчої роботи з фотофіксацією окремих етапів.

У висновках до розділів та у загальних висновках наводяться наукові й практичні результати, отримані під час перевірки ефективності запропонованої методики, формулюються розв'язані наукові проблеми та їх значення для методики викладання, наводяться рекомендації щодо подальшого наукового і практичного використання здобутих результатів.

Додатки складаються зі списку використаних джерел, списку ілюстрацій і візуального ряду. Список використаних джерел подається наприкінці роботи, включає позиції з наскрізною нумерацією в алфавітному порядку, оформленні за правилами бібліографічного опису (форма 23 — зразок оформлення літературних джерел). Репродукції, малюнки, таблиці, схеми, фотоматеріали та інші види візуального супроводу необхідно розміщати у тій послідовності, у якій про них згадується у тексті. На всі ілюстрації мають бути посилання в роботі. Ілюстрації повинні мати назву, що розміщують під ілюстрацією разом з її номером, за необхідністю під ілюстрацією розміщують пояснювальні дані.

ІІІ. ВИКОНАННЯ ТВОРЧОЇ ЧАСТИНИ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

3.1. Основні положення щодо підготовки творчої частини дипломної роботи

Творча робота бакалавра виконується в наступних видах та жанрах мистецтва:

- живопис (пейзаж - міський, історичний, архітектурний, морський, ведута); натюрморт (тематичний, з побутовими предметами, квітами, фруктами тощо);
- графіка: вільна, друкована (високий та глибокий друк);

- скульптура (кругла скульптура, рельєф, дрібна пластика);
- декоративно-прикладне мистецтво (кераміка, художній текстиль — гобелен, батік, вишивка, декоративний розпис, імітація вітражу тощо).

Матеріали та техніки для виконання творчої роботи. Відповідно до обраного виду та жанру образотворчого мистецтва допускаються наступні техніки:

- живопис (полотно, акрил, темпера, олія, акварель, гуаш);
- вільна графіка (туш, перо, олівець, вугілля, сангіна, соус, пастель, акварель);
- друкована графіка (ксилографія, ліногравюра, офорт, гравюра на міді);
- декоративно-прикладне мистецтво (декоративний розпис: предмети побуту, гуаш, акрил, анілінові фарби, лаки, тощо; кераміка: глина, ангоби, глазури; художній текстиль: гобелен — бавовна, шовк, синтетика, спеціальні приладдя; батік — шовк, резерв, контури, фарби для батіку; художня вишивка — полотно, шовкові, вовняні нитки, муліне; імітація вітражу — скло, контури, вітражні фарби);
- скульптура (глина, гіпс, алебастр, дерево).

Для виконання творчої роботи можуть бути використані також авторські техніки.

Формат. Відповідно до обраного жанру, техніки виконання та художнього задуму автора рекомендуються такі формати:

- а) для олійного живопису: не більше 100 см по більшій стороні (в окремих випадках – на розгляд кафедри);
- б) для вільної графіки: не більше формату А-1;
- в) для друкованої графіки, скульптури, творів декоративно-прикладного мистецтва — залежно від матеріалу та специфіки техніки виконання.

Твори, виконані в техніках друкованої графіки, мають бути оформлені в рамку зі склом. До дипломної роботи обов'язково додається два додаткових естампи твору та друкована форма.

3.2. Основні етапи виконання творчої частини дипломної роботи

1. *Вибір теми та її затвердження.*

Тему дипломної роботи студент обирає разом з керівником творчої частини роботи. Затвердження теми творчої роботи студент отримує за рішенням кафедри. На перше засідання кафедри навчального року (вересень) для затвердження теми дипломної роботи студентом подаються: ескізи, етюди, замальовки, пошуки композиційних схем, кольорові та тональні розробки, ескізи в кольорі тощо. На засіданні кафедри також обговорюються та затверджуються засоби і техніка виконання творчої частини дипломної роботи, її формат. Після затвердження теми, формату, техніки творчої частини дипломної роботи на засіданні кафедри протокол з відповідними даними затверджується Вченою Радою Інституту.

2. *Виконання ескізу.* Ескіз виконується в основних колірних співвідношеннях та техніках (за винятком друкованої графіки та скульптури), які передбачаються для виконання роботи. У його узагальнених формах повинен чітко проглядатися основний художній задум. Основними аспектами у роботі над ескізом є: вибір сюжету, вибір формату, композиція зображення, визначення головних і другорядних елементів у композиції, тонове і колористичне вирішення роботи.

3. *Робота над картоном (для скульптури – виконання каркасу).*

Картон виконується у форматі, затвердженому для дипломної роботи, м'яким олівцем або м'яким матеріалом (вугілля, сангіна, соус). Виконання картону передбачає відображення композиційну побудову задуму та тональне рішення роботи.

4. *Безпосереднє виконання творчої роботи* відбувається відповідно до специфіки того чи іншого виду образотворчого мистецтва з урахуванням властивостей матеріалів, особливостей площинного чи об'ємного вирішення задуму, здійснюється під керівництвом викладача.

Контроль виконання всіх етапів творчої роботи здійснюється шляхом переглядів, у яких беруть участь провідні викладачі кафедри дисциплін профільно-орієнтованого циклу, передусім – керівники творчої частини дипломної роботи. Календарний план виконання творчої роботи та графік проведення переглядів складається на кафедрі на початку навчального року відповідно до загального графіка навчального процесу та доводиться до відома студентів не пізніше, ніж у жовтні поточного навчального року.

5. *Допуск до захисту*. По завершенні всіх етапів роботи за місяць до захисту студент представляє на розгляд кафедри роботу для допуску. *Творча частина* допускається до захисту, якщо відповідає основним критеріям:

- виконана за авторською ідеєю та у відповідності з затвердженою темою під загальним наглядом керівника;
- в заявленому жанрі та в обраній техніці;
- у вибраному і грамотно скомпонованому форматі, композиційно грамотно;
- в умовах просторової та повітряної перспективи (для живопису та графіки);
- з передачею світлотіньових моделювань та ліпленням об'єму засобами (для живопису та графіки);
- у правильно відображеному освітленні в умовах обраного середовища;
- при гармонійно обраному колористичному навантаженні;
- з використанням професійних знань і методики, що застосовується для певного виду і жанру образотворчого мистецтва;
- виконана та подана у встановлений термін.

IV. ПОРЯДОК ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ЧАСТИНИ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

4.1. Загальні вимоги

Дипломна робота виконується українською мовою і оформлюється відповідно до вимог. Загальний обсяг текстової частини дипломної роботи має становити 55-60 сторінок друкованого тексту (до загального обсягу не входять додатки, зокрема список використаної літератури). Текст друкується на одному боці аркуша, з полями не менше як 30 мм – зліва, 10 мм – справа, 20 мм – зверху й знизу, інтервал – 1,5, шрифт Times New Roman – 14. Розділи нумерують римськими цифрами (I, II, III), підрозділи номером розділу та підрозділу, через крапку (1.1, 1.2 або 2.1, 2.2 тощо). Заголовки структурних частин роботи “ЗМІСТ”, “ВСТУП”, “РОЗДІЛ”, “ВИСНОВКИ”, “СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ”, “ДОДАТКИ” друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку наприкінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох чи більше пропозицій, їх розділяють крапкою.

Відстань між заголовком і текстом має дорівнювати 2 інтервалам. Нумерація сторінок – наскрізна: номер сторінки позначається арабськими цифрами у правому верхньому кутку, проте на перших двох сторінках, титулі та змісті, номери не проставляють, тобто нумерація починається зі вступу. Кожну структурну частину роботи (згідно з розділами) починають із нової сторінки. Абзацний відступ має бути однаковим впродовж усього тексту і дорівнювати 10 мм.

4.2. Цитування та посилання на використані літературні джерела

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід

наводити цитати. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором. Кожна пряма цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело.

Посилання в тексті роботи на джерела зазначається у квадратних дужках, наприклад: «У роботі В. Іванова проаналізовані методи навчання композиції [5, 12]», де перша цифра — номер джерела за списком, друга — номер сторінки. Посилання на декілька видань оформлюється так: [5; 7; 10; 23] (вказуються порядкові номери у списку джерел). В окремих випадках, коли номер сторінки вказати неможливо, скажімо в Інтернет-публікації, ставиться лише номер джерела за списком.

4.3. Складання та оформлення списку використаних джерел

Список літературних джерел є обов'язковим елементом науково-дослідної частини роботи. Змістовність списку дає уявлення про те, наскільки глибоко студент зумів вивчити стан досліджуваної проблеми, наскільки він володіє предметом дослідження. У списку використаних джерел подається перелік підручників, посібників, статей із журналів, брошур, довідників, інтернет-ресурсів тощо, що використовувались у час виконання роботи (не менше 40 позицій), який укладається відповідно до вимог оформлення списку бібліографічних джерел.

Список джерел виконують в алфавітному порядку. Джерела зазначають відповідно до загальноприйнятої форми оформлення (форма 23 — приклади оформлення бібліографічного списку джерел).

4.4. Оформлення додатків

Додатки виносяться в кінець роботи. Перед додатками згідно загальній нумерації сторінок слід розмістити титульний аркуш, на якому великими

літерами (напівжирн.) позначити структурну складову дипломної роботи:
ДОДАТКИ.

Додатки позначаються зверху всередині цифрами: Додаток 1; Додаток 2, Додаток 3. Додаток повинен мати заголовок, надрукований під словом «Додаток». Нумерація додатків відповідає нумерації розділів, наприклад, додаток 1 — до розділу 1, додаток 3 — до розділу 3. Нумерація ілюстрацій всередині кожного додатку дається окремо, наприклад, рис. 2.1 — перша ілюстрація до другого розділу, рис. 3.2 — друга ілюстрація до третього розділу.

Зображення розміщуються у тій послідовності, як про них згадується у тексті роботи. Крапка після завершення підпису під додатком не ставиться.

У тексті роботи посилання на додаток дається у такий спосіб: (див. Додаток 1). Наприклад: «Проаналізуємо роботу В. Орловського «У полі» (див. Додаток 2, рис. 2.1). Вона виконана у техніці олійного живопису». Власні роботи студентів та робіт учнів під час практики (оригінали, фото або скановані) слід підписувати так: «Ескіз натюрморту з фруктами. Іванова М.», або «Послідовність роботи над натюрмортом. Іванова М.». Приклад оформлення див. у зразку №3.

V. ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ ТА ЗАХИСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

5.1. Допуск до захисту

Завершену текстову частину дипломної роботи у твердій палітурці, з комплектом ілюстративних матеріалів студент подає на кафедру *за десять днів до захисту*. Науковий керівник перевіряє і пише відгук на неї. Письмовий відгук керівника висвітлює рівень використання студентом теоретичних знань для розв'язання завдань дослідження, аналіз методики дослідження, оцінку якості вирішених завдань, запропонованих методичних рекомендацій, інформацію про певні недоліки в роботі. Керівник науково-дослідної частини оцінює роботу записом «Допускається до захисту», у разі

негативної оцінки – «До захисту не допускається». Керівник творчої роботи висловлює свою оцінку та пропозицію щодо допуску під час відповідного перегляду творчих робіт членами педагогічного колективу кафедри.

Остаточний допуск до захисту надає кафедра під час попереднього розгляду завершених варіантів науково-дослідної і творчої роботи студента. Результати допуску фіксуються відповідним протоколом засідання кафедри за підписом завідувача і секретаря засідання. Науково-дослідна частина кожної дипломної роботи направляється для зовнішньої рецензії. До неї для ознайомлення з повним комплексом роботи студента має бути доданий фотоматеріал щодо творчої частини дипломної роботи. Відгук на дипломну роботу має бути наданий фахівцем, який обов'язково має науковий ступінь не нижче кандидата наук. Коло наукових і фахових інтересів рецензента має відповідати тематиці дипломної роботи студента. Рецензія, надрукована і підписана рецензентом (підпис завіряється печаткою установи), подається на кафедру не пізніше як за три дні до захисту (форми рецензії та відгуку керівника див. у зразках 4 - 5).

Дипломна робота, яка не відповідає вимогам щодо змісту та оформлення, кваліфікаційному рівню, а також не має відгуку та рецензії, до захисту не допускається.

5.2. Рекомендації до підготовки презентації захисту

Головна мета презентації – це забезпечення стислої візуальної демонстрації основних результатів дипломної роботи.

Презентація роботи виконується за допомогою програмного забезпечення MS POWERPOINT.

Структура презентації:

1-й слайд – інформація з титульної сторінки роботи (назва кафедри, тема, ПІБ студента, ПІБ, науковий ступінь та вчене звання керівників науково-дослідної та творчої частин роботи, тема, техніка, розміри, рік захисту);

2-й слайд – актуальність теми роботи та проблема дослідження, об'єкт, предмет дослідження, мета та завдання роботи, основні методи дослідження;
3-6-й слайди — інформація з другого розділу про проведений педагогічний експеримент;

7-10-й слайди – етапи виконання творчої роботи з наведенням пошукових замальовок, начерків, тощо, фото етапів виконання робіт.

При розробці презентації рекомендується дотримуватися таких вимог:

- тривалість доповіді – 7-10 хв.;
- максимальна кількість слайдів не повинна перевищувати 10 шт.;
- шаблон оформлення – однаковий для всіх слайдів презентації.

5.3. Захист дипломної роботи

Дипломна робота захищається перед Державною екзаменаційною комісією (ДЕК) на відкритому засіданні.

1. Студент виголошує заздалегідь підготовлену доповідь (7-10 хв.), користуючись підготовленою презентацією, в якій:

- стисло характеризує об'єкт, мету, завдання роботи;
- розкриває основні теоретичні аспекти досліджуваної проблеми;
- доповідає про її практичні аспекти;
- характеризує ефективність запропонованих ним рішень досліджуваних проблем.

По завершенні доповіді щодо виконаної науково-дослідної частини роботи, студент представляє свою творчу роботу:

- виголошує назву, стисло характеризує жанр, стиль, особливості обраної техніки;
- розкриває основні етапи виконання творчої роботи;
- доповідає про складності її виконання, що виникали під час роботи та способи вирішення тих чи інших художніх завдань;
- підсумовує виступ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:.

1. Баранчук И. Живопись от А до Я / И. Баранчук. – М.: Изд. дом «Сибирский цирюльник», 2003. – 143с.
2. Выготский Л. Психология искусства/Л. Выготский. – М.:Педагогика, 1987. – 345 с.
3. Гузій Н. Основи педагогічного професіоналізму/Н.Гузій. – К.: КНУ ім. М. Драгоманова, 2004. – 155 с.
4. Кириченко М. Основи образотворчої грамоти: Навч. посіб / М. Кириченко, І. Кириченко. – К.: Вища шк., 2002. – 190 с.
5. Кулик П. Проблеми етнопедагогіки в контексті становлення української ментальності/П. Кулик. – К.: Либідь, 1990. – 231 с.
6. Кожухова Т. Основи психолого-педагогічного дослідження. – Харків: Вид-во НФаУ: Золоті сторінки, 2002. – 240 с.
7. Кушнер Ю. Методология и методы педагогических исследований: Учебно-методическое пособие. – Могилев: МГУ им. А.А.Кулешова, 2001. – 112 с
8. Лаврентьєва Г.П., Шишкіна М.П. Методичні рекомендації з організації та проведення науково-педагогічного експерименту. – К.: ІТЗН, 2007. – 72 с.
9. Мартиненко С. Методи навчання та їх класифікація / С. Мартиненко, Л. Хоружа [Електронний ресурс] – Режим доступу до статті: <http://osvita.ua/school/theory>
10. Падалка Г. Педагогіка мистецтва. Теорія та методика викладання мистецьких дисциплін/Г. Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.
11. Паранюшкин Р.Композиция: теория и практика изобразительного искусства / Р. Паранюшкин. – Ростов н/Д.: Феникс, 2005. – 79 с.

Додаткова:

1. Медведєв Л.Г. Формирование графического художественного образа на занятиях по рисунку: учебн. пособие / Л.Г. Медведєв – М.: Просвещение, 1986. – 158с.
2. Пузирков В. Робота над дипломною картиною / Українська академія мистецтва / В.Пузирков. — К., 1995. — Вип. 2. — С. 51–55
3. Сафаралиева Д. Учебный рисунок в академии художеств / Д. Сафаралиева. – М.: Изобразительное искусство, 1990. – 138 с.
4. Сидоренко В. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань: розвиток візуального мистецтва України ХХ- ХХІ ст. / В. Сидоренко. Ін-т проблем сучасного мистецтва, Акад. мистецтв України. – К.: «ВХ студіо», 2008. – 187 с.
5. Сухенко В. Рисунок у вищій художній школі в контексті сучасних вимог/ В.Сухенко / Українська академія мистецтва. — К., 2010. — Вип. 17. — С. 77–81.
6. Сухенко В. Рисунок: навч. посібник/ В. Сухенко. — К.: «BONA MENTE», 2004. — 184 с.
7. Химич Ю. Методические указания к выполнению работ по рисунку и живописи в период учебной практики в Полтаве для студентов II курса архитектурного факультета / Ю. Химич. — К.: КИСИ, 1985. — 84 с.
8. Шмагало Р. Мистецька освіта в Україні середини ХІХ — середини ХХ ст.: структурування, методологія, художні позиції / Р. Шмагало. — Львів, 2005. — 526 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Додаток А. Орієнтовний рекомендований перелік тем бакалаврських робіт

1. Формування вмінь і навичок створення художнього образу засобами петриківського розпису в учнів 5-х класів
2. Тематичний натюрморт як засіб розвитку творчого потенціалу учнів
3. Навчання учнів 5-х класів основам кольорознавства у процесі виконання пейзажу
4. Розвиток творчого потенціалу учнів 6-х класів на уроках образотворчого мистецтва у процесі виконання пейзажу у різних художніх напрямках
5. Формування базових вмінь учнів 7-х класів з образотворчого мистецтва у процесі вивчення основ зображення архітектури
6. Засоби активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках образотворчого мистецтва у процесі виконання натюрморту
7. Дидактичні засади формування знань та вмінь учнів 6-х класів на уроках образотворчого мистецтва у процесі вивчення побутового жанру
8. Розвиток творчого потенціалу учнів 7-х класів на уроках образотворчого мистецтва у процесі створення серії графічних творів
9. Книжкова графіка як засіб формування творчого потенціалу учнів 6-х класів на уроках образотворчого мистецтва
10. Декоративно-прикладне мистецтво як засіб вивчення національних традицій учнями 5-х класів основної школи
11. Розвиток емоційного сприйняття учня у процесі вивчення основ анімалістичного жанру на уроках образотворчого мистецтва
12. Натюрморт як засіб розвитку естетичного смаку учнів 5-х класів основної школи

7. Формування вмінь та навичок в учнів 7-х класів у процесі створення художнього образу за мотивами літературного твору
8. Розвиток творчого потенціалу учнів 7-х класів основної школи у процесі засвоєння основ дизайну
9. Формування естетичної культури учнів 6-х класів у процесі створення образу людини
10. Пейзаж як засіб виховання в учнів 6-х класів естетичної культури
11. Композиція як засіб організації художнього твору у процесі засвоєння учнями 5-6-х класів основ образотворчого мистецтва
12. Основи виховання естетичного смаку учнів 5-7-х класів засобами синтезу різних видів мистецтва
13. Розвиток художньо-творчого потенціалу учнів основної школи у процесі засвоєння основ образотворчого мистецтва
14. Розвиток емоційно-чуттєвої сфери учнів 6-х класів засобами образотворчого мистецтва
15. Формування вмінь та навичок з основ кольорознавства в учнів 5-х класів основної школи
16. Стимулювання художньо-образного мислення учнів 7-х класів при виконанні пейзажу на уроках образотворчого мистецтва
17. Архітектурний пейзаж як засіб розвитку об'ємно-просторового мислення учнів 7-х класів основної школи
18. Синтез мистецтв як засіб створення художнього образу на уроках образотворчого мистецтва в 7-х класах
19. Формування художньої культури учнів 7-х класів у процесі засвоєння базових знань і вмінь на матеріалі натюрморту
20. Поєднання різних технік у створенні художнього образу на уроках образотворчого мистецтва у 5-х класах
21. Методика активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів 5-6-х класів у процесі позакласної роботи на матеріалі художньої вишивки

22. Формування знань та вмінь учнів 5-6-х класів у процесі вивчення декоративно-прикладного мистецтва
23. Основні засоби відтворення настрою пейзажу учнями основної школи
24. Навчання учнів основної школи відтворенню пейзажу з натури (на досвіді Вальдорфської школи)
25. Розвиток творчих здібностей учнів основної школи у процесі опанування нетрадиційних художніх технік на заняттях гуртка "Образотворче мистецтво»
26. Досвід майстрів світового мистецтва у процесі опанування жанру “натюрморт учнями основної школи”
27. Засоби створення гармонії у мистецькому творі учнями основної школи шляхом оволодіння пейзажним жанром
28. Сприйняття та аналіз учнями 6 класу різновидів творів пейзажного жанру
29. Декоративний розпис як засіб естетичного виховання молодших підлітків: гурткова робота
30. Вивчення художніх технік учнями 5-х класів у процесі створення образу тварин у декоративних композиціях

Зразок 1. Оформлення титульного аркуша

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВ
КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА**

«Допущено до захисту»:
Завідувач кафедри образотворчого мистецтва
_____ Ю.В.Романенкова.

Протокол засідання кафедри № ____ від «__» 2014 р.

МАЗУРЕНКО РУСЛАН МИХАЙЛОВИЧ
**НАВЧАННЯ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ ОСНОВАМ КОМПОЗИЦІЇ
НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА**

Кваліфікаційна робота бакалавра з напрямку
підготовки 6.020205 «Образотворче мистецтво»*

**Керівник науково-дослідної
частини дипломної роботи:**
Кузьменко Галина Василівна,
старший викладач кафедри
образотворчого мистецтва
**Керівник творчої частини
дипломної роботи:**
Рябчук Леся Вікторівна,
старший викладач кафедри
образотворчого мистецтва

Київ 2014

Зразок 2. Оформлення змісту

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. НАТЮРМОРТ У СИСТЕМІ ЖАНРІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА	7
1.1. Жанр натюрморт в ієрархії жанрів образотворчого мистецтва.....	7
1.2. Передумови виникнення натюрморту як самостійного жанру. Етапи становлення жанру.....	12
1.3. Найзначніші майстри світового та вітчизняного натюрморту.....	18
Висновки до першого розділу.....	31
РОЗДІЛ II. ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ВИКОНАННЯ НАТЮРМОРТУ УЧНІВ 6-х КЛАСІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА	34
2.1. Місце жанру натюрморт в образотворчій діяльності учнів.....	34
2.2. Засоби активізації навчально-пізнавальної діяльності у процесі вивчення жанру натюрморт.....	38
2.3. Конспект уроку. Матеріали педагогічного експерименту.....	40
2.4. Сценарій виховного заходу на тему: «Натюрморт у творчості Т. Яблонської».....	48
Висновки до другого розділу.....	53
РОЗДІЛ III. НАТЮРМОРТ «КОМПОЗИЦІЯ НА ПІДВІКОННІ»	55
3.1. Вивчення зразків натюрмортів на підвіконні в творчості світових митців: вибір композиційного рішення, техніки виконання, колориту.....	55
3.2. Ескізування: робота над ескізами, виконання картону.....	58
3.3. Етапи створення живописного полотна.....	65
Висновки до третього розділу.....	61
ВИСНОВКИ	62
ДОДАТКИ	72

Зразок 3. Приклад подання додатків у дипломній роботі

Додаток 1 Репродукції

Рис. 1.1. Анненков Д. «Згадки про літо». Олійний живопис. 2010 р.

Рис. 1.2. Константинов Ю. «Вікно». Олійний живопис. 2007 р.

Рис.1.3. Сезанн П. «Натюрморт з драпіровкою та глеком». Олійний живопис. 1899 р.

Додаток 2

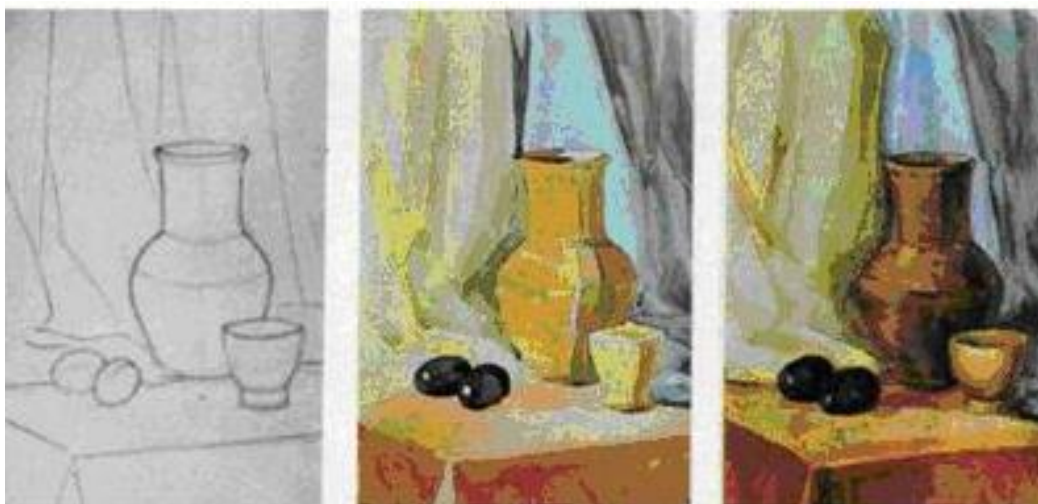

Рис. 2.1. Етапи виконання натюрморту учнями на уроках образотворчого мистецтва

Додаток Б
Послідовність роботи над натюрмортом. Виконала Іванова М.

Рис. 3.1. Перший етап виконання натюрморту з побутових предметів: пошук формату, композиційного рішення

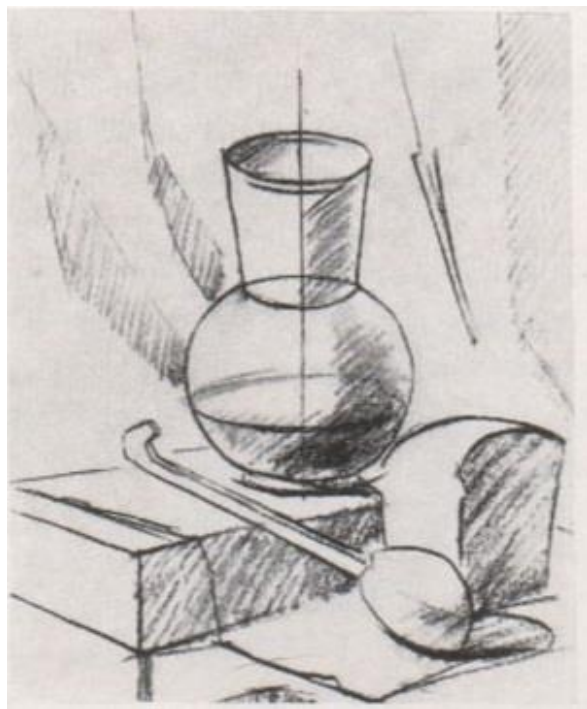

Рис.3.2. Другий етап виконання натюрморту: конструктивна побудова предметів

Рис. 3. 3. Третій етап виконання натюрморту: тональна проробка предметів

Рис. 3.4. Четвертий етап роботи над натюрмортом: узагальнення

Зразок 4.

ВІДГУК НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТА(КИ) IV КУРСУ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВ, КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ «МИСТЕЦТВО»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ: 6.020205 «ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО», ОКР «БАКАЛАВР»
ДОДАТКОВА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ «_____»

Тема роботи: _____

Вид мистецтва, жанр, техніка: _____

Розміри: _____

Керівник науково-дослідної частини роботи (ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада): _____

Керівник творчої частини роботи (ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада): _____

Відгук керівника науково-дослідної частини роботи:

Позитивні риси роботи: _____

Основні недоліки роботи: _____

Відмітка про допуск до захисту, пропонована оцінка (за національною шкалою): _____

Підпис _____
« ____ » _____ 201 ____ р.

Відгук керівника творчої частини:

Позитивні риси роботи: _____

Основні недоліки роботи: _____

Відмітка творчої частини роботи про допуск до захисту, пропонована оцінка (за національною шкалою): _____

Підпис _____
« ____ » _____ 201 ____ р.

Зразок 5.

РЕЦЕНЗІЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТА(КИ) ____ КURCY
КІЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВ, КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ «МИСТЕЦТВО»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ: 6.020205 «ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО»*,
ОКР «БАКАЛАВР»

ДОДАТКОВА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ « _____ »

Тема роботи: _____

Обсяг роботи, наявність ілюстративного супроводу: _____

Ступінь відповідності тексту сформульованій темі: _____

Позитивні риси роботи, аналіз наявності авторського
компоненту _____

Перелік основних недоліків роботи _____

Відгук про роботу в цілому: _____

Рецензент:

прізвище, ініціали, науковий ступінь, вчене звання, посада та місце роботи

Підпис _____
« _____ » 201 ____ р.

МП

ДОДАТОК В
Критерії оцінювання дипломної роботи бакалавра

№ п/п			Макс. к-ть балів за кожним критерієм
1.	Науково-дослідна частина	Грамотність формулювання мети, завдань, об'єкту, предмету, завдань, структури роботи, актуальності, новизни, теоретичного та практичного значення дослідження	10
		Володіння мистецтвознавчим та педагогічним термінологічним апаратом	10
		Наявність та якість результатів педагогічного експерименту, проведеного студентом під час практики та включеного в дипломну роботу	10
		Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки, список використаних джерел)	5
		Дотримання правил оформлення списку використаних джерел	5
	Разом		40
2.	Творча частина	Оригінальність творчого задуму, нестандартність підходу до завдання, наявність індивідуальної манери	10
		Вдале, грамотне композиційне рішення	10
		Чітка конструктивна побудова елементів композиції	10
		Колористичне рішення, техніка виконання	10
	Разом		40
3.	Захист	Чіткість і грамотність доповіді	5
		Якість і послідовність, логіка викладення матеріалу в презентації	5
		Відповіді на запитання, аргументованість власної точки зору	10
	Разом		20
Загальна сума балів			100

